

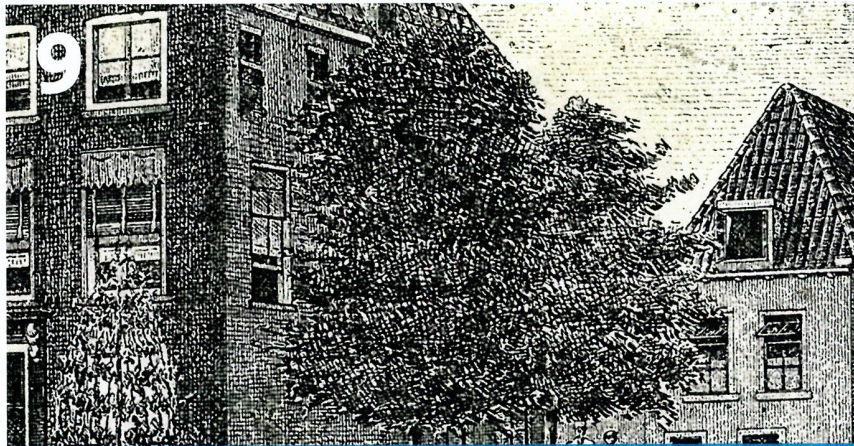
Inhoud

4

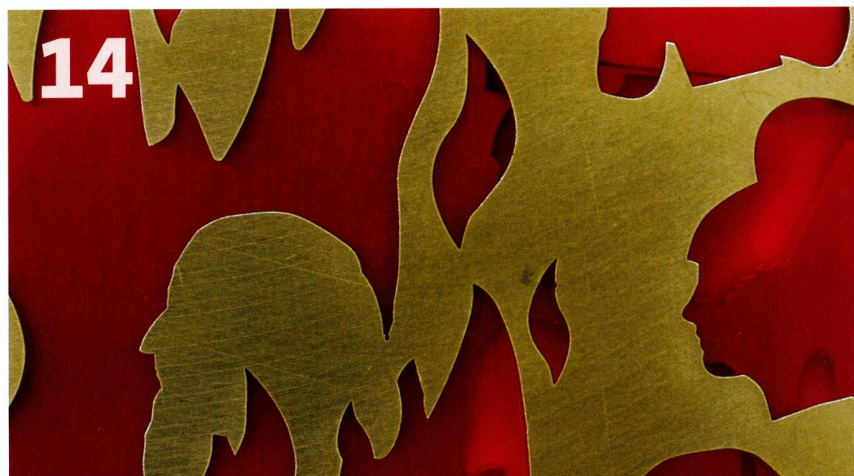
Aart van Bruggen
Kunst contra ketterij

19

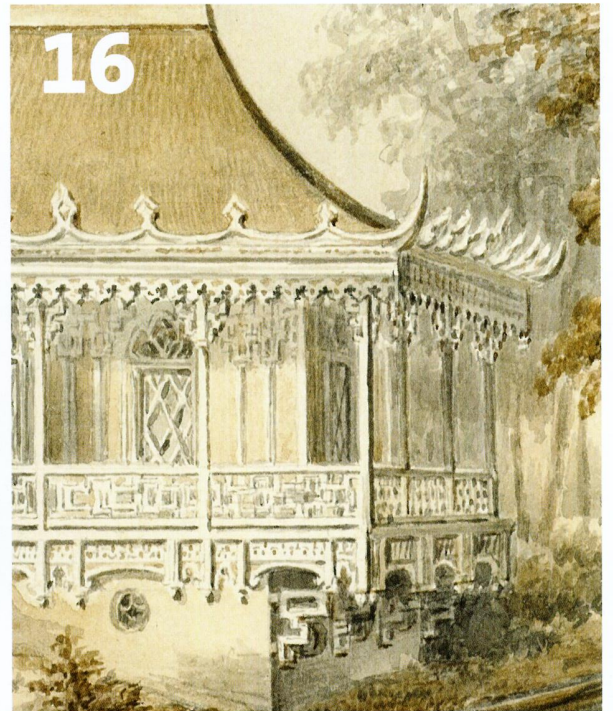
Ton Hooft
Grutter Jacob Das uit de Twijnstraat

14

Theo Kralt
Historie van de Dom in penningen

16

Rob Hufen
Chinees theehuis
in Huis ter Heide

22

Ton van Schaik
Onze Lieve Vrouw
van Eiteren

27 Signalementen

- ✓ Voorzijde gedenkpenning Opening Academiegebouw, Georg Haas, 1894. **HAFFMANS ANTIEK**
- ✓ Afscheid burgemeester Fockema Andreae, Jacob Jan van Goor, 1933. **CENTRAAL MUSEUM**
- ✓ Utrechtse gemeentepenning, Joop Hekman, 1948. **CENTRAAL MUSEUM**
- ✓ Voorzijde penning 600 jaar Domtoren, Theo van de Vathorst, 1982. **CENTRAAL MUSEUM**
- ✓ Voorzijde penning bronzen deuren Domkerk, Theo van de Vathorst, 1996. **DOMKERK**

De vijfde penning gaat over de *Restauratie* van 2017-2022, de aanleiding voor de serie. Het vele handwerk staat centraal: handen die beschadigde elementen opmeten, vormen in klei boetsen en steen houwen. Ook rondleiders in de kerk wijzen met hun handen, trouwe kerkgangers vouwen ze samen en organisten bespelen er de klavieren mee. Daartussen ruimde de kunstenares plaats in voor handen die Michelangelo schilderde op het plafond van de Sixtijnse kapel.

Penningentraditie

De penningen uit 2022 staan in een veel langere traditie. Tussen 1890 en 2005 verschenen bij verschillende gelegenheden zo'n tien penningen met de Domkerk en de Domtoren als onderwerp. Ze waren niet zelden van de hand van gerenommeerde kunstenaars. Soms werden de penningen uitgegeven om geld in te zamelen voor onderhoud of verfraaiing van de kerk. In andere gevallen werden ze uitgereikt als ereken of ter herinnering, zoals onderstaande voorbeelden laten zien.

De eerste penning in dit kader verscheen bij de inwijding van het Academiegebouw van de universiteit op 12 april 1894. Voorop de penning door Georg Haas is rechts het nieuwe Academiegebouw en het standbeeld van Jan van Nassau afgebeeld. Aan de linkerzijde zijn de aan het Academiegebouw verbonden kruisgang, de pandhof en een deel van de Domkerk te zien. De penning van 5,9 centimeter doorsnede werd zowel in brons als in zilver geslagen bij Begeer. In 1933 kreeg dr. J.P. Fockema Andreae een penning aangeboden bij zijn afscheid als burgemeester van Utrecht. Deze bronzen gedenkpenning laat het koor en het transept van de Domkerk zien vanuit het oosten met de Domtoren oprijzend aan de westzijde. De penning met een doorsnede van 7 centimeter werd ontworpen door de medailleur Jacob Jan van Goor (1874-1956) en geslagen bij Begeer. Door zijn stilerende heeft deze penning kenmerken van de art deco. In iets andere gedaante keerde deze voorstelling van de Domkerk terug in de Willibrordpenning van dezelfde ontwerper uit 1939 en in een bronzen gemeentepenning in opdracht van de stad Utrecht, ontworpen door Joop Hekman (1921-2013). In 1996 was de onthulling van de nieuwe bronzen deuren van de Domkerk, ontworpen door de onlangs overleden beeldhouwer Theo van de Vathorst (1934-2022). Ter gelegenheid daarvan maakte dezelfde kunstenaar ook een penning met een diameter van 9,2 centimeter. Op de voorzijde zijn de openstaande deuren van de Domkerk weergegeven met daarboven een afbeelding van de naastenliefde van Sint-Maarten, de schutspatroon van de kerk en de stad. In 1982 had Theo van de Vathorst al een penning gemaakt ter gelegenheid van 600 jaar Domtoren. Hierop is ook de Domkerk te zien. De reeks eerder verschenen penningen met de Dom als onderwerp hebben de kunstenares Da van Daalen geïnspireerd bij het maken van de nieuwe serie in 2022. Ook dat droeg weer bij aan de letterlijke en figuurlijke gelaagdheid van haar ontwerp.

Informatie

- De penningenserie 2022 is mede mogelijk gemaakt door het Prins Bernhard Cultuurfonds, de Ridderschap van Utrecht en de Stichting Fonds A.H. Martens van Sevenhoven.
- Meer informatie en bestellen: www.domkerk.nl.
- Een uitgebreider artikel door Theo Kralt, 'De Domkerk in penningen tussen 1890 en 2005', is te vinden op de website van Oud-Utrecht.

De gelaagde historie van de Dom in penningen

Ter gelegenheid van de voltooiing van de restauratie van de Domkerk in de jaren 2017-2022 heeft de Amsterdamse kunstenares Da van Daalen (1956) een serie eigentijdse penningen ontworpen. Ze verbeelden een aantal belangrijke thema's uit de geschiedenis van de Domkerk. De penningen uit 2022 maken deel uit van een veel langere traditie.

Theo Kralt is voorzitter van de Commissie Restauratie en Fondsenwerving Domkerk 2017-2022.

Da van Daalen heeft de serie ontworpen op verzoek van het kerkbestuur van de Dom en de Stichting Vrienden van de Domkerk. De gedenkpenningen hebben een doorsnede van 10 centimeter en een dikte van 6 millimeter. Ze zijn gemaakt van drie lagen messing en plexiglas. Die gelaagde opbouw is niet zomaar.

Lopend door de Domkerk viel de kunstenares de gelaagdheid van de architectuur op: pilaren, spitsbogen, daarachter andere bogen en zuilen en daaroverheen het gekleurde licht dat via de hoge ramen binnenvalt. Ook de historie van de kerk is gelaagd: in het verlaten Romeinse castellum werd een romaanse kerk gebouwd, en daaromheen verrees de gotische Dom. Van Daalen wilde daarnaast laten zien hoe belangrijk de Domkerk door de eeuwen heen is geweest voor allerlei mensen die hier hebben gelopen, gewerkt, gebeden en gebouwd.

De eerste penning, *De vroege periode*, vertelt het verhaal vanaf het Romeinse castellum Traiectum tot en met de bouw van de gotische Domkerk. Voetafdrukken vertegenwoordigen de mensen die hier rondliepen: Romeinse soldaten, geestelijken en burgers. Stippellijnen in de plattegrond van de 13e-eeuwse situatie markeren de looplijnen waarlangs gedurende vele eeuwen kerkdienaren en kerkgangers, professoren en studenten, burgers en bezoekers liepen.

De volgende penning uit de serie gaat over de twee *Stormen* die de Domkerk troffen. De ene storm veranderde in 1674 het schip van de kerk in een ruïne, die op basis van een tekening van Herman Saftleven in silhouet in de penning is opgenomen. De Beeldenstorm van 1580 is geïllustreerd door afgeslagen koppen van beelden die in het vuur worden gegooit.

Penning nummer drie, *Kerkorgels*, betreft het Jansz. De Swart-orgel uit 1571 en het Bätz-orgel uit 1831. Silhouetten van oren symboliseren de toehoorders die al eeuwen van de orgelmuziek genieten. Op de andere zijde staan drie orgelklavieren en een schematische, haast abstracte weergave van orgelpijpen.

De prachtige ramen van Richard Nicolaüs Roland Holst (1868-1938) en het kerkmeubilair van Willem Penaat (1875-1957) uit 1925 vormden de inspiratie voor de penning *Interieur*. In het Evangelistenraam uit 1926 vielen de kunstenares de doordringende ogen van de evangelisten op. Ze vond ogen passend bij het thema licht en gaf ze daarom een hoofdrol. Op de andere zijde zijn elementen uit het houten doophek rond de preekstoel samengebracht, zoals een duif en een pelikaan.

